EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 05 20
COM(2020) 549 final

SENSITIVE[*]**:** *Limited to Cabinets*
UNTIL ADOPTION

KOMISIJOS ATASKAITA

Latvija

Pranešimas, parengtas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnio 3 dalį

[*] Distribution only on a 'Need to know' basis - Do not read or carry openly in public places. Must be stored securely and encrypted in storage and transmission. Destroy copies by shredding or secure deletion. Full handling instructions https://europa.eu/!db43PX

KOMISIJOS ATASKAITA

Latvija

Pranešimas, parengtas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnio 3 dalį

1. ĮVADAS

2020 m. kovo 20 d. Komisija priėmė Komunikatą dėl Stabilumo ir augimo pakte nustatytos bendrosios išvengimo sąlygos taikymo. Pagal Reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 1 dalyje, 6 straipsnio 3 dalyje, 9 straipsnio 1 dalyje bei 10 straipsnio 3 dalyje ir Reglamento (EB) Nr. 1467/97 3 straipsnio 5 dalyje bei 5 straipsnio 2 dalyje nustatytą išlygą sudaromos palankesnės sąlygos koordinuoti biudžeto politiką esant dideliam ekonomikos nuosmukiui. Komunikate Komisija pritarė Tarybos nuomonei, kad, atsižvelgiant į numatomą didelį ekonomikos nuosmukį dėl COVID-19 protrūkio, dabartinės sąlygos leidžia pradėti taikyti šią išlygą. 2020 m. kovo 23 d. valstybių narių finansų ministrai pritarė Komisijos vertinimui. Pradėjus taikyti bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą leidžiama laikinai nukrypti nuo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslui pasiekti numatyto koregavimo plano, jei tai nekelia pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutiniu laikotarpiu. Kalbant apie korekcinę dalį, Taryba taip pat gali, remdamasi Komisijos rekomendacija, priimti patikslintą fiskalinę trajektoriją. Taikant bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą Stabilumo ir augimo pakto procedūros nestabdomos. Ji suteikia galimybę valstybėms narėms nukrypti nuo paprastai taikomų biudžetinių reikalavimų, o Komisijai ir Tarybai – imtis būtinų politikos koordinavimo priemonių laikantis Pakto.

Remiantis 2020 m. kovo 31 d. Latvijos valdžios institucijų pateiktais ir vėliau Eurostato patvirtintais duomenimis[1], 2019 m. Latvijos valdžios sektoriaus deficitas siekė 0,2 % BVP, o valdžios sektoriaus bendroji skola – 36,9 % BVP. 2020 m. stabilumo programoje numatoma, kad 2020 m. Latvijos deficitas sudarys 9,4 % BVP , o skola – 51,7 % BVP.

Planuojamas 2020 m. deficitas yra *prima facie* įrodymas, kad bus susidaręs Stabilumo ir augimo pakte apibrėžtas perviršinis deficitas.

Todėl šiomis aplinkybėmis Komisija parengė šį pranešimą, kuriame analizuojama, ar Latvija laikosi Sutartyje nustatytų deficito ir skolos kriterijų. Skolos kriterijus gali būti laikomas įvykdytu, nes skolos santykis yra mažesnis už Sutartyje nustatytą 60 % BVP pamatinę vertę. Pranešime atsižvelgiama į visus svarbius veiksnius ir deramas dėmesys skiriamas dideliam ekonominiam sukrėtimui, susijusiam su COVID-19 pandemija.

[1] https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10294648/2-22042020-AP-EN.pdf/6c8f0ef4-6221-1094-fef7-a07764b0369f

1 lentelė. Valdžios sektoriaus deficitas ir skola (% BVP)

		2016	2017	2018	2019	2020 COM	2021 COM
Deficito kriterijus	Valdžios sektoriaus balansas	0,2	−0,8	−0,8	−0,2	−7,3	−4,5
Skolos kriterijus	Valdžios sektoriaus bendroji skola	40,9	39,3	37,2	36,9	43,1	43,7

Šaltinis: Eurostatas, Komisijos 2020 m. pavasario prognozė.

2. DEFICITO KRITERIJUS

2020 m. stabilumo programoje numatoma, kad 2020 m. Latvijos valdžios sektoriaus deficitas pasieks 9,4 %, t. y. viršys Sutartyje nustatytą 3 % BVP pamatinę vertę ir nebus jai artimas.

Planuojamas pamatinės vertės perviršis 2020 m. yra išimtinis, nes jį lemia didelis ekonomikos nuosmukis. Atsižvelgiant į COVID-19 pandemijos poveikį, Komisijos 2020 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2020 m. realusis BVP susitrauks 7,0 %.

Planuojamas Sutartyje nustatytos pamatinės vertės perviršis nėra laikinas, remiantis Komisijos 2020 m. pavasario prognoze, kurioje numatoma, kad deficitas 2021 m. ir toliau viršys 3 % BVP.

Apibendrinant galima teigti, kad planuojamas 2020 m. deficitas viršija Sutartyje nustatytą 3 % BVP pamatinę vertę ir nėra jai artimas. Planuojamas Sutartyje ir Stabilumo ir augimo pakte apibrėžtos pamatinės vertės perviršis laikomas išimtiniu, bet ne laikinu. Taigi analizė rodo, kad Sutartyje ir Reglamente (EB) Nr. 1467/97 apibrėžtas deficito kriterijus *prima facie* nėra įvykdytas.

3. SVARBŪS VEIKSNIAI

Sutarties 126 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad, jei valstybė narė neatitinka reikalavimų pagal vieną ar abu tuos kriterijus, Komisija turi parengti pranešimą. Tame pranešime taip pat turi būti „atsižvelgiama, ar bendrojo šalies biudžeto deficitas yra didesnis už valstybės investicijų išlaidas, be to, įvertinami ir kiti svarbūs veiksniai, įskaitant valstybės narės vidutinės trukmės ekonomikos ir biudžeto būklę“.

Tie veiksniai išsamiau paaiškinti Reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 3 dalyje, kurioje taip pat nustatyta, kad būtina tinkamai atsižvelgti „į visus kitus veiksnius, kurie, atitinkamos valstybės narės nuomone, yra svarbūs siekiant visapusiškai įvertinti, ar laikomasi deficito ir skolos kriterijų, ir kuriuos valstybė narė nurodė Tarybai ir Komisijai“.

Dabartinėmis aplinkybėmis pagrindinis papildomas veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti vertinant 2020 m. padėtį, yra COVID-19 pandemijos, kuri labai veikia biudžeto būklę ir lemia labai neapibrėžtą perspektyvą, ekonominis poveikis. Dėl pandemijos taip pat pradėta taikyti bendroji nukrypti leidžianti išlyga.

3.1. COVID-19 pandemija

COVID-19 pandemijos sukeltas didelis ekonominis sukrėtimas daro didelį neigiamą poveikį visoje Europos Sąjungoje. Poveikis BVP augimui priklausys tiek nuo pandemijos trukmės, tiek nuo to, kiek laiko bus reikalingos priemonės, kurių imamasi nacionalinių valdžios institucijų, Europos ir pasauliniu lygmeniu, siekiant sulėtinti viruso plitimą, apsaugoti gamybos pajėgumus ir paremti visuminę paklausą. Šalys jau ėmėsi arba imasi biudžeto priemonių, kad padidintų sveikatos sistemų pajėgumą ir suteiktų pagalbą labiausiai nukentėjusiems asmenims ir sektoriams. Taip pat imtasi svarbių likvidumo paramos priemonių ir suteiktos kitos garantijos. Atsižvelgdamos į išsamesnę informaciją, kompetentingos statistikos institucijos turi išnagrinėti, ar tos priemonės ir garantijos daro tiesioginį poveikį valdžios sektoriaus balansui. Dėl tų priemonių ir ekonominės veiklos sulėtėjimo susidarys gerokai didesnės valdžios sektoriaus deficito ir skolos pozicijos.

3.2. Vidutinio laikotarpio ekonominė būklė

Latvijos realusis BVP 2019 m. padidėjo 2,2 % – tam įtakos turėjo tvirtas privatus vartojimas, tačiau investicijų ir eksporto augimas sulėtėjo. Remiantis Komisijos 2020 m. pavasario prognoze numatoma, kad 2020 m. dėl COVID-19 protrūkio ir susijusių plitimo valdymo priemonių realusis BVP sumažės 7 %. Numatoma, kad dėl sienų uždarymo ir mažėjančios užsienio paklausos labiausiai nukentės investicijos ir eksportas, tačiau vartojimo rodikliai bus geresni nei kitose valstybėse narėse. Staigus BVP sumažėjimas yra švelninamasis veiksnys vertinant, ar Latvija 2020 m. laikysis deficito kriterijaus.

Makroekonominės prognozės yra labai neaiškios, nes COVID-19 pandemijos poveikis priklausys nuo ribojamųjų priemonių taikymo trukmės ir griežtumo. Pandemija gali tapti sunkesnė ir trukti ilgiau, nei manyta, ir tam gali prireikti griežtesnių ir ilgesnės taikymo trukmės plitimo valdymo priemonių. Gamybos ir statybos sektoriams su pasiūla susijusių apribojimų nėra. Todėl šie sektoriai galėtų būti atsparesni, nei manyta, jei vėl atsirastų paklausa. Tačiau Sąjungos ekonomikos atsigavimo planas gali būti ne toks tvirtas, kaip prognozuota, ir ekonomikos atsigavimas Latvijoje gali trukti ilgiau.

3.3. Vidutinio laikotarpio biudžeto būklė

Remiantis galutiniais duomenimis ir Komisijos 2020 m. pavasario prognoze, apskaičiuota, kad atsižvelgiant į 0,5 % BVP ribą, susijusią su sveikatos priežiūros reforma, Latvijos struktūrinis deficitas, kuris 2019 m. siekė 1,7 % BVP, sumažės ir priartės prie −1,0 % BVP vidutinio laikotarpio biudžeto tikslo, taigi Stabilumo ir augimo pakto reikalavimų bus laikomasi.

Stabilumo programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus deficitas 2020 m. pablogės ir sudarys 9,4 %. Numatoma, kad dėl ekonomikos nuosmukio valdžios sektoriaus mokestinės ir nemokestinės pajamos sumažės maždaug 5 % BVP. Taip pat numatoma, kad išlaidos, susijusios su nedarbo lygio padidėjimu ir didesne laikinojo nedarbingumo ir socialinės paramos išmokų paklausa, sudarys maždaug 1 % BVP. Be to, apskaičiuota, kad dėl paramos įmonėms ir namų ūkiams priemonių valdžios sektoriaus deficitas 2020 m. padidės 3 % BVP. Reagavimo į krizę priemonės apima galimybes atidėti mokesčius iki trejų metų, pajamų rėmimą nedirbantiems darbuotojams ir bedarbiams, taip pat likvidumo ir sektorinės paramos priemones. Daugumos skatinamųjų priemonių taikymą planuojama užbaigti 2021 m.

Remiantis Komisijos pavasario prognoze numatoma, kad valdžios sektoriaus deficitas 2020 m. pasieks 7,3 % BVP. Šis rodiklis rodo panašų skatinamųjų priemonių poveikį, kaip ir stabilumo programoje, tačiau numatoma, kad užimtumo sumažėjimas bus mažesnis, ir daroma prielaida, kad išlaidų srities automatinių stabilizavimo priemonių poveikis 2020 m. taip pat bus mažesnis. Iš makroekonominių ir fiskalinių projekcijų skirtumų matyti, kad esama didelio su jomis susijusio neapibrėžtumo.

3.4. Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai

2020 m. gegužės 15 d. Latvijos valdžios institucijos atsiuntė raštą, kuriame pagal Reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 3 dalį nurodė svarbius veiksnius. Ankstesniuose skirsniuose pateikta analizė jau iš esmės apima pagrindinius valdžios institucijų nurodytus veiksnius. Visų pirma, Sutartyje nustatytą pamatinę vertę viršijantis valdžios sektoriaus deficitas susidarė tik dėl COVID-19 krizės poveikio.

4. IŠVADOS

Stabilumo programoje numatoma, kad 2020 m. Latvijos valdžios sektoriaus deficitas padidės iki 9,4 % BVP, t. y. viršys Sutartyje nustatytą 3 % BVP pamatinę vertę ir nebus jai artimas. Planuojamas pamatinės vertės perviršis laikomas išimtiniu, bet ne laikinu.

Vadovaujantis Sutartimi ir Stabilumo ir augimo paktu, šiame pranešime taip pat išnagrinėti svarbūs veiksniai.

Apskritai, kadangi planuojamas deficitas gerokai viršija 3 % BVP ir perviršis nėra laikinas, taip pat atsižvelgiant į visus svarbius veiksnius, analizė rodo, kad Sutartyje ir Reglamente (EB) Nr. 1467/1997 apibrėžtas deficito kriterijus nėra įvykdytas.